

Правознавство. Практикум

Практикум підготовлений відповідно до навчальної програми з курсу «Основи правознавства» для студентів неюридичних вищих навчальних закладів України. Практикум містить тести, завдання на визначення, порівняння, перерахування з теорії та історії держави і права, галузей системи права України. Рекомендований студентам вищих навчальних закладів неюридичного профілю для самоконтролю отриманих знань та опрацювання правозастосовних навичок, викладачам для перевірки якості та рівня знань студентів.

Практикум може бути використаний також учителями та учнями загальноосвітніх шкіл, які вивчають курс «Основи правознавства», абітурієнтами, що готуються до вступу на юридичні факультети вищих навчальних закладів.

ПРАВознаВСТВО

Практикум

Навчальний посібник

За загальною редакцією
С.М. Тимченка, Т.О. Коломоєць

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
як навчальний посібник
для студентів вищих навчальних закладів

Університетська книга
Суми • 2007

УДК 340(477)(075.8)

ББК 67.9(4Укр)я73

П67

Рекомендовано до друку методичною радою Запорізького національного університету. Протокол № 8 від 20.04.2007 р.

Рецензенти:

Петков С.В., д.ю.н., доцент, заступник начальника Запорізького юридичного інституту Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ;

Лукашевич В.Г., д.ю.н., професор, перший проректор Гуманітарного університету «ЗІДМУ»;

Турченко В.Ф., д.і.н., професор, заслужений діяч науки і техніки України, перший проректор Запорізького національного університету

Гриф надано Міністерством освіти і науки України.

Лист № 1.4/18-Г-815 від 24.05.2007

П67 **Правознавство: Практикум / За заг. ред. С.М. Тимченка, Т.О. Коломоєць. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2007. – 219 с.**

ISBN 978-966-680-342-2

Практикум підготовлений відповідно до навчальної програми з курсу «Основи правознавства» для студентів неюридичних вищих навчальних закладів України.

Практикум містить тести, завдання на визначення, порівняння, перерахування з теорії та історії держави і права, галузей системи права України.

Рекомендований студентам вищих навчальних закладів неюридичного профілю для самоконтролю отриманих знань та опрацювання правозастосовних навичок, викладачам для перевірки якості та рівня знань студентів. Практикум може бути використаний також учителями та учнями загальноосвітніх шкіл, які вивчають курс «Основи правознавства», абітурієнтами, що готуються до вступу на юридичні факультети вищих навчальних закладів.

ББК 67.9(4Укр)я73

ISBN 978-966-680-342-2

© Колектив авторів, 2007

© ТОВ «ВТД «Університетська книга», 2007

З М І С Т

ВСТУП	5
Розділ 1. Основи теорії держави і права	8
Питання для самоконтролю	8
Тести-тренінги	8
Задачі	21
Завдання для самостійної роботи	22
Список рекомендованої літератури	28
Розділ 2. Історія держави і права України	29
Питання для самоконтролю	29
Тести-тренінги	29
Задачі	38
Завдання для самостійної роботи	39
Список рекомендованої літератури	42
Розділ 3. Основи конституційного права України	44
Питання для самоконтролю	44
Тести-тренінги	44
Задачі	54
Завдання для самостійної роботи	55
Список рекомендованої літератури	59
Розділ 4. Основні засади цивільного права України	60
Питання для самоконтролю	60
Тести-тренінги	60
Задачі	71
Завдання для самостійної роботи	72
Список рекомендованої літератури	76
Розділ 5. Основи житлового права України	77
Питання для самоконтролю	77
Тести-тренінги	77
Задачі	87
Завдання для самостійної роботи	88
Список рекомендованої літератури	92
Розділ 6. Основи трудового права та право соціального захисту населення України	93
Питання для самоконтролю	93
Тести-тренінги	93

Задачі	105
Завдання для самостійної роботи	106
Список рекомендованої літератури	110
Розділ 7. Основи господарського права України	112
Питання для самоконтролю	112
Тести-тренінги	112
Задачі	122
Завдання для самостійної роботи	124
Список рекомендованої літератури	128
Розділ 8. Основні засади земельного та екологічного права України	129
Питання для самоконтролю	129
Тести-тренінги	129
Задачі	140
Завдання для самостійної роботи	142
Список рекомендованої літератури	146
Розділ 9. Основи адміністративного права України	147
Питання для самоконтролю	147
Тести-тренінги	147
Задачі	158
Завдання для самостійної роботи	159
Список рекомендованої літератури	163
Розділ 10. Основні поняття фінансового права України	165
Питання для самоконтролю	165
Тести-тренінги	165
Задачі	177
Завдання для самостійної роботи	178
Список рекомендованої літератури	181
Розділ 11. Кримінальне законодавство України	183
Питання для самоконтролю	183
Тести-тренінги	183
Задачі	194
Завдання для самостійної роботи	195
Список використаної літератури	199
Розділ 12. Правоохоронна та правозахисна діяльність в Україні	201
Питання для самоконтролю	201
Тести-тренінги	201
Задачі	212
Завдання для самостійної роботи	213
Список рекомендованої літератури	217

ВСТУП

На етапі становлення громадянського суспільства, суверенної демократичної української держави, інтеграції України до Європейського співтовариства особливого значення набуло завдання підвищення рівня правосвідомості та правової культури громадян. Ефективне розв'язання цього завдання прямо пов'язане з правовим вихованням та юридичною освітою населення. Насамперед, це стосується навчання й виховання молодого покоління та майбутніх фахівців-юристів, які повинні не лише знати й неухильно дотримуватися вимог законів та інших нормативно-правових актів, але й уміло застосовувати їх у своїй практичній діяльності та побуті.

Особливої актуальності загальна юридична освіта набула й з огляду на проведення в Україні конституційно-правової реформи. Розуміння основ функціонування держави, конституційного, виборчого, адміністративного, цивільного, трудового, кримінального та інших галузей права стає необхідною умовою активної життєвої позиції фахівця та кожного громадянина України. Без глибокого знання змісту прав, свобод, обов'язків, механізмів їх здійснення та гарантій реалізації неможливі демократизація нашого суспільства, розвиток сучасної цивілізації та правова культура населення. Унаслідок цього підвищуються вимоги до студентів та учнів загальноосвітніх шкіл – майбутніх фахівців – щодо належного рівня знань основ правознавства та опрацювання практичних навичок застосування правових норм у повсякденному житті.

Запропонований вашій увазі практикум підготований відповідно до програми курсу «Основи правознавства» неюридичних вищих навчальних закладів.

Він розрахований, передусім, на студентів неюридичних вищих і середніх навчальних закладів, учнів загальноосвітніх шкіл, які вивчають курс «Основи правознавства» і можуть використовувати практикум для самоконтролю отриманих знань та опрацювання правозастосовчих навичок. Системність викладеного матеріалу дозволить учителям та викладачам використовувати запропоновані в практикумі завдання при проведенні модульного та поточного контролю знань учнів та студентів. Він також буде корисним для

студентів та викладачів юридичних вузів, інших навчальних закладів, де викладається «Правознавство», та для абітурієнтів, які готуються до вступу на юридичні факультети вищих навчальних закладів.

Практикум ґрунтується на нормах чинного законодавства станом на 01 квітня 2007 р. У процесі його підготовки були враховані також практика застосування вітчизняного законодавства та останні наукові й методичні розробки.

За структурою посібник складається з 12 розділів, які охоплюють основи знань теорії держави та права, а також таких галузей права, як конституційне, адміністративне, цивільне, житлове, трудове, екологічне та земельне, господарське, фінансове, кримінальне, у тому числі правові статуси чинної системи правоохоронних та правозахисних органів, викладені відповідно до змісту курсу «Основи правознавства».

До кожного розділу практикуму запропоновані вісім різних типів завдань: теоретичні питання для самоконтролю опанування матеріалом; перелік основних понять та термінів, які мають бути засвоєні при вивченні кожної теми; тестові завдання-тренінги; задачі; завдання на продовження думки; на порівняння подібних юридичних категорій; спрямовані на закріплення отриманих знань шляхом перерахування основних ознак юридичних категорій кожної теми, а також завдання, запропоновані у вигляді таблиць, які належить заповнити, підібравши до кожного поняття відповідне визначення.

Для більш ефективного вивчення матеріалу завдання рекомендується виконувати письмово відповідно до зазначених вказівок.

До кожного розділу наводиться перелік рекомендованої літератури, яка складається з трьох видів джерел: нормативної, навчальної та додаткової. Знайомство з положеннями нормативної та навчальної літератури необхідне для опанування студентами теоретичних основ теми та розв'язання запропонованих авторами практикуму завдань. Перелік додаткової літератури передбачений для поглибленого вивчення питань кожної теми. Зрозуміло, що викладачі можуть рекомендувати студентам та учням й іншу, крім зазначеної в практикумі, літературу з урахуванням новітніх публікацій.

Мета практикуму – формування у студентів, учнів та абітурієнтів навичок самостійної роботи з нормативно-правовими, літературними джерелами, навчальною літературою, вмінь щодо правильного розуміння й тлумачення смислу закону, застосування норм права до конкретних життєвих обставин, обґрунтування власних висновків теоретичного та практичного характеру.

Спираючись на вже одержанні теоретичні знання з основ теорії держави і права та інших галузей права, автори пропонують студентам, учням та абітурієнтам самостійно проконтролювати рівень опанування матеріалом та ефективність напрацьованих навичок із застосування положень законодавства на практиці.

Виконання викладених у практикумі завдань допоможе також сформувати належний рівень правосвідомості молоді, дозволить студентам належним чином зорієнтуватися в суспільних правовідносинах, опанувати норми чинного законодавства для їх використання та належного дотримання в повсякденному житті.

Авторський колектив:

Бондар О.Г., кандидат юридичних наук (розділ 8);
Губрієнко О.М., кандидат юридичних наук (розділ 6);
Журавльова Г.С., кандидат юридичних наук (розділ 3);
Коломонець Т.О., доктор юридичних наук (розділ 4);
Комісаров О.Г., кандидат юридичних наук (розділ 10);
Кюзенко Л.В., кандидат юридичних наук (розділ 9);
Михайленко О.О., кандидат юридичних наук (розділ 4);
Сабадаш В.П., кандидат юридичних наук (розділ 11);
Самойленко Г.В., кандидат юридичних наук (розділ 5);
Середа А.М., кандидат історичних наук (розділ 2);
Сидоров Я.О., кандидат юридичних наук (розділ 7);
Синеокий О.В., кандидат юридичних наук (розділ 12);
Тимченко С.М., доктор історичних наук, кандидат юридичних наук (розділ 1);
Удовика Л.Г., кандидат філософських наук (розділ 1);
Узунова О.В., старший викладач (розділ 11).

Автори та відповідальні редактори сподіваються, що читачі, викладачі й науковці висловлять свої пропозиції й рекомендації щодо вдосконалення змісту посібника. Зауваження та пропозиції просимо надсилати за адресою:

Юридичний факультет
Запорізького національного університету,
пр. Леніна, 74,
м. Запоріжжя, 69063

Основи теорії держави і права

Питання для самоконтролю

1. Які причини й закономірності виникнення держави та права?
2. У чому полягають переваги й недоліки основних теорій походження держави?
3. Як співвідносяться соціальна, політична й державна влада?
4. Яке місце посідає держава в політичній системі?
5. Які зміни й проблеми виникають під час переходу від президентсько-парламентської до парламентсько-президентської республіки?
6. Які види органів держави існують в Україні?
7. У чому полягають основні проблеми формування громадянського суспільства й правової держави в Україні?
8. Назвіть та охарактеризуйте основні елементи правової системи та системи права.
9. У чому полягає цінність права?
10. Яке місце посідають норми права в системі соціальних норм?

Тести-тренінги

1. Яке з визначень правильно відображає предмет теорії держави та права:
 - а) предметом теорії держави та права є вивчення виникнення й розвитку конкретних держав та правових систем у всій їх історичній своєрідності, у тому числі випадкових державно-правових процесів і явищ;
 - б) предметом теорії держави та права є дослідження певної сфери державного життя та конкретної галузі права й законодавства;
 - в) предмет теорії держави й права – загальні закономірності виникнення, розвитку й функціонування держави та права як самостійних, органічно взаємопов'язаних між собою соціальних інститутів;

- г) предмет теорії держави і права – діяльність і відносини в здійсненні влади в суспільстві, а також закономірності функціонування й розвитку політики та політичної влади, політичних інтересів, відносин, свідомості, діяльності?

2. Основними теоріями походження держави є:

- а) теологічна; патріархальна, договірна, органічна, матеріалістична, насильства, демократична;
- б) патріархальна, теологічна; договірна, органічна, матеріалістична, насильства;
- в) патріархальна, теологічна; договірна, органічна, матеріалістична, насильства, ціннісна;
- г) природна, позитивна, негативна.

3. Прибічниками договірної (теорії суспільного договору) теорії є:

- а) Е. Дюрінг, Л. Гумплович, К. Каутський;
- б) К. Маркс, Ф. Енгельс, В. Ленін;
- в) Платон, Аристотель, Р. Фільмер, М. Михайловський;
- г) Г. Гроцій, Дж. Локк, Т. Гоббс, Ж.-Ж. Руссо.

4. Суспільство – це:

- а) суверенна політико-територіальна організація суспільства, що має владу, яка здійснюється державним апаратом на основі юридичних норм, що забезпечують захист і узгодження суспільних, групових, індивідуальних інтересів зі спираням, у разі потреби, на легальний примус;
- б) система взаємодії людей, що пов'язані між собою інтересами у сфері виробництва, обміну, споживання життєвих благ і встановлюють межі поведінки в суспільних інтересах за допомогою соціальних норм (у тому числі юридичних);
- в) система взаємодії в межах права вільних і рівноправних громадян держави, їх об'єднань, що добровільно сформувалися та перебувають у відносинах конкуренції та солідарності поза безпосереднім утручанням держави, покликаної створювати умови для їх вільного розвитку;
- г) система взаємодії людей, що пов'язані між собою інтересами у сфері виробництва, обміну, споживання життєвих благ і встановлюють межі поведінки в суспільних інтересах за допомогою соціальних норм (у тому числі юридичних).

5. До основних ознак держави належать:

- а) територія, населення, наявність особливого апарату держави, суверенітет, офіційна система оподаткування;
- б) територія, населення, наявність особливого апарату держави, державна символіка, мова, офіційна система оподаткування;

- в) територія, населення, наявність особливого апарату держави, суверенітет, здатність держави надавати позики та кредити;
- г) територія, населення, наявність особливого апарату держави, суверенітет, офіційна система оподаткування, грошова одиниця, столиця, мова, державна символіка.

6. Держава – це:

- а) упорядкована на засадах права система всіх політичних явищ, що функціонують і взаємодіють (або протидіють) у суспільстві з метою завоювання, утримання або участі в політичній владі;
- б) система взаємодії людей, що пов'язані між собою інтересами у сфері виробництва, обміну, споживання життєвих благ і встановлюють межі поведінки в суспільних інтересах за допомогою соціальних норм (у тому числі юридичних);
- в) система взаємодії в межах права вільних і рівноправних громадян держави, їх об'єднань, що добровільно сформувалися та перебувають у відносинах конкуренції та солідарності поза безпосереднім утручанням держави, покликаної створювати умови для їх вільного розвитку;
- г) суверенна політико-територіальна організація суспільства, що має владу, яка здійснюється державним апаратом на основі юридичних норм, що забезпечують захист і узгодження суспільних, групових, індивідуальних інтересів зі спираням, у разі потреби, на легальний примус.

7. Які ознаки відрізняють державу від будь-яких політичних організацій суспільства:

- а) взаємодія з міжнародними організаціями; володіння власністю на основні знаряддя й засоби виробництва;
- б) наявність конституційного акту; монополія на освоєння космічного простору;
- в) прерогатива на видання загальнообов'язкових нормативно-правових актів; суверенітет; монополія на примусову владу стосовно населення;
- г) прерогатива на видання загальнообов'язкових нормативно-правових актів; суверенітет; монополія на примусову владу стосовно населення; взаємодія з міжнародними організаціями; володіння власністю на основні знаряддя й засоби виробництва?

8. Політична партія – це:

- а) добровільне об'єднання людей, що виражає волю певних соціальних груп, які прагнуть домогтися державної влади або

- утримати її, впливають на політику держави відповідно до програми й статуту своєї діяльності;
- б) упорядкована на засадах права система всіх політичних явищ, які взаємодіють (або протидіють) у суспільстві з метою завоювання, утримання чи участі в політичній владі;
 - в) добровільне об'єднання людей, що створене ними для досягнення особистих і громадських цілей, що діє на засадах самоорганізації, самоврядування, самооплати (спілки, товариства, групи, об'єднання, не засновані урядом або міждержавною угодою);
 - г) добровільне громадське формування людей, створене на основі спільності інтересів для реалізації своїх прав і свобод.
9. Вольові відносини між людьми з приводу організації їх спільної діяльності, вироблення та здійснення спільної для даного соціального колективу волі (інтересу) – це:
- а) політична влада;
 - б) державна влада;
 - в) соціальна влада;
 - г) демократична влада.
10. Організація політичної влади, що створює умови для найбільш повного забезпечення реалізації прав і свобод людини та громадянина, а також для найбільш послідовного обмеження можливостей утиску (державною владою) громадян – це:
- а) соціальна держава;
 - б) правова держава;
 - в) демократична держава;
 - г) громадянське суспільство.
11. Функції держави – це:
- а) основні напрями впливу права на волю, свідомість, поведінку суб'єктів права та суспільні відносини з метою їх урегулювання;
 - б) основні напрями її дослідження, що характеризують сутність, зміст і призначення теорії держави й права;
 - в) основні напрями впливу правосвідомості на розвиток суспільних відносин;
 - г) основні напрями діяльності держави, що відображають її сутність і зміст, а також характеризують те соціальне призначення, яке держава виконує в суспільстві.
12. Основними внутрішніми функціями цивілізованої держави є:
- а) політична, економічна, оподаткування й фінансового контролю, соціальна, екологічна, культурна (духовна), інформаційна, правоохоронна;

- б) політична, економічна, оподаткування й фінансового контролю, соціальна, екологічна, культурна (духовна), інформаційна, правоохоронна, виховна;
 - в) політична, економічна, екологічна, культурна (гуманітарна), інформаційна, оборона держави, підтримання світового правопорядку;
 - г) політична, економічна, оподаткування, ціннісна, регулятивна, соціальна, екологічна, культурна (духовна), інформаційна, правоохоронна, виховна, підтримання світового правопорядку.
13. Методами здійснення державних функцій є:
- а) законодавство, управління, застосування, контроль-наглядова діяльність, виховання;
 - б) переконання, заохочення й примус;
 - в) законодавство, управління, правосуддя, контроль і нагляд, правоохоронна та правореалізаційна діяльність;
 - г) законодавство, управління, правозастосовча та правореалізаційна діяльність, виховна та дисциплінарна діяльність.
14. Форма державного правління – це:
- а) порядок поділу території держави на певні складові частини і співвідношення влади між ними та державою в цілому;
 - б) порядок утворення та організації вищих органів влади в державі;
 - в) порядок здійснення державної влади та певні способи певними методами й засобами;
 - г) порядок (спосіб) організації та здійснення державної влади в країні.
15. Форма державного устрою – це:
- а) порядок поділу території держави на певні складові частини та співвідношення влади між ними й державою в цілому;
 - б) порядок утворення й організації вищих органів влади в державі;
 - в) порядок здійснення державної влади в певні способи певними методами й засобами;
 - г) порядок (спосіб) організації та здійснення державної влади в країні.
16. Якій формі правління властиві перелічені ознаки: поєднання в руках президента повноважень глави держави та глави уряду; відсутність інституту парламентської відповідальності уряду; позапарламентський метод обрання президента; відповідальність уряду перед президентом:

[Перейти на сайт →](#)